

והניתוח הזה עבר בשלום ובמישור, כשבאנו אני ועוד אחד ממקורביו לבקרו, שכב במטה ופניו מאירים ושמחים, ובתוך השיחה אמר לנו בחיוך על שפתינו, אתם זוכרים ודאי כי בניתוח על עיני הייתי בסכנה גדולה, הסיבה לזה הי' כי קודם שעליתי על המטה להניתוח, חשבתי בעצמי הלא כעת דנים אותי למעלה, וא"כ צריך לעשות תשובה, והתחלתי לחשוב על מעשי בעבר, ואני זוכר כל מעשי בפרוטרוט מעת שהייתי ילד — בן שתים עשרה — עד עכשיו... (מרן ז"ל כבר הגיע אז לגבורות), ומכיון שחשבתי בעבר שלי... מובן ממילא כי גבר ועלה לחץ הדם! ונפלתי בסכנה גדולה, לכן עכשיו בניתוח הזה כבר לא חשבתי כלל, וב"ה עבר הכל בשלום... אלו הם דבריו אז. והדברים מדברים לעצמם, ומי בעל לב לא יתעורר לקול תוכחה זו לנו. "אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה!

פעם אחת בימי אלול באתי אליו לבקש ממנו עצה ותושיה על ג' דברים רוחניים שעלה בדעתי לקבל עלי להשתדל בהם לשנה הבאה. ופגשתי אותו בתפלת שמ"ע של מעריב בישיבת קמניץ, הוא האריך בתפלתו ובישיבה לא הי' כבר אף אחד, כשגמר תפלתו וראה אותי, לקח ידי בידו הקדושה ואמר לי ישב נא כבודו, ומיד כשהתיישבנו התחיל ואמר בזה"ל: הרי הימים האלו ימי אלול, וכל אחד ודאי חושב איזה קבלה לקבל עליו על שנה הבאה. הנה "לב יודע מרת נפשו", וכל אחד יודע הטבעיים שלו האיך להשתדל ולעסוק עם טבעיו, ולמשל אם אחד יש לו טבע פלוני צריך לעשות כך וכך כנגדו, בטבע פלוני — כך וכך, ובטבע פלוני כך וכך... ואמר לי כל הג' דברים שחשבתי לשאול אותו עליהם, ועצתו מה לעשות, ופטרני מיד לשלום... הנה כל א' יכול לפרש הדבר כרצונו, אבל עובדא היא בלא הגזמה כלל. וסיפרתי זה משום "אל תמנע טוב מבעליו".

כעת נספר מעשה נורא, אשר גם מרן ז"ל מעורב בזה, כדלהלן אי"ה, ויש בזה יסוד נשגב וענין מוסרי גדול, אשר שמעתי מפי מו"ר הגה"צ ר' אליהו הכהן דושניצר ז"ל, שהי' מנהל רוחני בישיבת לומזה בפ"ת. וההכרח להקדים לזה דברים אחדים.

הנה ידוע כי מו"ר הר"א דושניצר הי' מבין י' אנשי כולל לומדי סדר קדשים בראדין שהח"ח זצוק"ל שלח אותם להוציא את הדיבוק מהאשה שהביאזה להחפץ חיים שיושיע לה וכו', וכו', גם ידוע שהגה"ק מוה"ר

אלחנן ורסמן ז"ל הי' מספר המעשה בכל סעודת פורים לפני בני הישיבה והי' מאריך בזה כשתי שעות. ולכן כשנזדמן לי פעם לשאול על אודות ענין הדיבוק, ובקשתי ממנו שיספר לי, ענה לי מה יצא לכם מהמעשה הזה, זה סתם מעשה וכו' וכו'. (הרגשתי מתוך דבריו כי לא רצה לספר לי, מפני שהי' צריך לספר גם מה שהדיבוק אמר עליו כידוע). אך אני אספר לכם מעשה כע"ז שיש בו משום מוסר השכל... וכך אמר לי: סיפור זה אתם יכולים וגם כדאי לספר ברבים, ואתם יכולים להקדים כי אני סיפרתי לכם זה, בדיוק כמו ששמעתי מפי הגאון הנודע בישראל מוה"ר אלעזר משה ז"ל מפינסק, וכי אתם מכירים אותי שאינני משקר ח"ו, וגם אינני מגזים ולא מוסיף כלל בזה, רק חוזר מלה במלה כפי מה ששמעתי מפי הגרא"מ הנ"ל.

וזה סיפור המעשה: איש הי' בקלם סוחר ובר אוריין ושמו ר' נטע (היו קוראין אותו ר' נאטיל), ולו בת יחידה, והשיאה לבחור בן ישיבה מופלג ות"ח, ונתן לו נדוניא כמה אלפים רובל, וכמה שנים אכילה וכו' על שולחנו, וחתנו ישב ועסק בתורה. כשנשלם זמן המדובר וירד הזוג מעל שולחנו, התחילה הבת לטעון טענה של "ואם תאמר מה נאכל"?... והבעל ענה לה, שאינו יכול להפרד מהתורה ולעסוק במסחר, ולהשליך כל תורתו לים... עד שהשיאתו עצה ואמרה: אנו נקח את כסף הנדוניא ונפתח בית מסחר ואני אעמוד שם כל היום, חוץ משתי שעות ביום שאתה תעמוד, ושאר השעות תוכל להמשיך וללמוד תורתך כמקדם... הלה הסכים ועשו כן.

והנה ג' חדשים הראשונים אמנם נהג כך, אבל אח"ז נהי' מהשתי שעות ארבע שעות, ואח"כ שמונה וכו' וכו', עד שנשקע כולו במסחר... ולא הי' לו זמן אפי' לפתוח גמרא...

ויהי היום ובמוצש"ק אחד אחרי חצות לילה ובחוץ ירד שלג גדול בסופה וסערה, (אני מספר כלשונו וכצורתו ששמעתי מפי מו"ר ז"ל), והאשה יצאה לחוץ לשפוך חבית של מים לא נקיים, והנה חזרה וכאילו נחנקת ואינה יכולה לדבר... בעלה רץ מיד והבהיל רופא לביתו, ולא ידע מה לעשות, וכן למחרת וכו' הלך אתה ודרש ברופאים רבים, וגם נסעו לעיר ווין, וללא הועיל. והתחילו לדבר בעיירה אולי זה דיבוק...

ונסעו לעיר שטוצ'ין שמה הי' מקובל ושמו ר' מנדיל ז"ל, שהיו נוסעים אליו בענינים כאלו. וכשבאו לפניו שאל להדיבוק איזה דבר, ושמעו קול עונה, וכידוע שהדיבוק כשהוא מדבר, בטן החולה מתרומם,

אבל השפתים אינם מתנענעות והקול יוצא (לשונו של מו"ר ז"ל), ואז נבהלו כל השומעים ויאמרו אהה! הנה הדיבוק... אבל הצדיק ר' מנדיל אמר שאיננו יודע עדיין אם כן הוא, ושאל לו מי הולך אתך (כלומר: עם הנפש המגולגלת), ויאמר "חמשה מלאכי חבלה", ושאל אותו מה שמם ויאמר לו כך וכך... אז אמר ר' מנדיל כי נכון אמר וזהו דיבוק אמיתי.

והתחיל לשאול אותו שאלות, כגון מי הוא וכו', ויאמר לי כי הי' מלפני כמה עשרות שנים (אינני זוכר בדיוק כמה אמר), בחור בברסק, ואח"כ נסע לאפריקא, וחברים קלקלו אותו שם, ועבר ר"ל על כל התורה כולה, ואח"כ נסע על עגלה ונפל ממנה ונהרג. וכך הוא כבר מתגלגל והולך בעולם עד עכשיו, אמר לו למה לא עשית תשובה קודם מיתתך? וענה לו כי מתוך הפחד והבהלה בעת נפילתו מהעגלה שכח מלהרהר בתשובה.

אח"כ שאל אותו מה יש לך ולאשה הזאת כי גרמת לה יסורים נוראים כל כך? והתחיל לצחוק בקול, ויאמר: אמה של ריבה זו ואמו של בעלה (ששניהן כבר נפטרו לעולמן) התאמצו בבקשה למעלה בשמים שאני אכנס בה ואגרום לה היסורין, כי לולא זאת לא היתה לה תקומה לא בעוה"ז ולא לעוה"ב! מפני שלקחה את בעלה מעסק התורה!...

כיון ששמעו כך, אמר ר' מנדיל להבעל שיבטיח לחזור לתורה, והבטיח, ור' נטיל הבטיח כמו"כ ללמוד משניות לעילוי נשמתו של הבחור הדיבוק, וגם סכום של נרות להדליק בביהכ"נ עבורו. ואח"כ קיבץ ר' מנדיל בחדרו מנין של עשרה אנשים ואמרו תהלים, והוא עמד מאחוריהם ואמר מה שאמר, ואת האשה הושיב על כסא באמצע החדר, ופתאום התגלגלה מעל הכסא על הארץ ויצא קול אדיר ממנה שמע ישראל וגו' ששמעו הקול בכל שטוצ'ין, ואח"כ פקע צפורן הזרת מידה אחת, וגם נופצה זכוכית אחת מהחלון ונשתתקה...

עד כאן סיפר לי מוה"ר אליהו הכהן דושניצר, וכפל עוד הפעם דבריו, ואמר יכולים אתם לספר מעשה זה בשמי ושאתם מכירים אותי שלא אשקר ח"ו וגם אינני מגזים, רק מסרתי לכם בדיוק כמו ששמעתי מפי הגאון רא"מ ז"ל.

והוסיף מו"ר ז"ל בזה דברים וז"ל: אכן בזמן האחרון שמעתי שהזוג הנ"ל שהם כבר זקנים באים בימים באו לא"י וגרים בתל אביב, ויש להם כאן משפחה גדולה בנים ונכדים, גם אתם מכירים אותם, אבל לא אגיד לכם את שמם, כי זה יוכל להזיק להם לשידוכים...

ונסעתי במוצש"ק אחד מפ"ת לת"א וישבתי בביתם והם בעצמם סיפרו לי כל המעשה, כמו ששמעתי מהגרא"מ וכמו שמסרתי לכם. ע"כ דברי מו"ר ז"ל.

והנה כשבא מרן ז"ל לא"י ואח"כ כשנתקרבנו אליו וישבנו פעם בחדרו אני ועוד מי שהוא בישיבת קמניץ וסיפרתי לפניו את המעשה הנ"ל, שאל אותי גמרתם מלספר? (כן הי' מנהגו תמיד, וכן כל הקלמאים נוהגים, כדי שלא להכנס לתוך דברי חברו), וכשעניתי כן, אמר אלינו בזה"ל: אני שמעתי סיפור זה מפי אבי האשה הנז' ר' נטיל ז"ל בקלם על גדר החצר של הת"ת, וכמו שסיפרתם אבל עם ב' שינויים (א) כי לא נפל מעגלה, אלא נסע על האני' וטבע בים, (ב) כי הי' הדיבוק צועק לפעמים (אצל ר' מנדיל שם) בקולי קולות ובפחדים נוראים, שכל השומעים היו נפחדים ומזדעזעים, והי' אומר שמלאכי החבלה מחכים שיצא מגופה של האשה ויקרעוהו לגזרים וכו' וכו', (כי אין רשות למלאכי חבלה ליגע בנפש הרשע, כ"ז שהוא נמצא בתוך גוף חי), ואחרי עבור כמה רגעים הי' מתחיל לדבר דברי ליצנות ונבול פה באופן מגואל, עד שכל השומעים היו סותמים את אזניהם שלא לשמוע דברי נבלות. ושאלו אותו היתכן?! מלפני כמה רגעים צעקת בפחדים גדולים "גיוואלד"! בלע"ז וכעת אתה מדבר דברי נבלה וליצנות?! ויען להם בזה"ל: תדעו כי אם אין עושין תשובה, ואין נעשים נקיים מהחטא, אזי הנפש למעלה מתאוה לרע כמו שהיתה למטה... אלו היו דברי הדיבוק, והוסיף מרן ז"ל ואמר: מכאן, מהו כח התאוה — נורא ואיום! שאף פחד פחדים של חמשת מלאכי חבלה שראה אותם, (כמובן שבנפש לא שייך ראי' כמו בעיני בשר וכו', ואכן כ"ז ודאי רק לשבר את האוזן), ונפחד מהם כל כך, ואעפ"כ אינו יכול להתאפק מלהוציא תאוותו מכח אל הפועל לדבר דברי נבלה וליצנות שהורגל בהם בחייו, השם ישמרנו ויצילנו מן החטא. ע"כ דברי מרן ז"ל. והוסיף אחד מהשומעים שיש להטעין כן במאחז"ל שאמרו "קשורה בו ככלב"...!

פעם בחג הסוכות היינו מסובים בסוכתו, וכיבד אותנו בעוגות ותה, פתח אחד מבין המסובים במכוון ובירך בקול ברכת שהכל על התה, ואח"כ ברכת בורא מיני מזונות, ונעשה רעש כמובן ושאלו אותו ע"ז שהלא ברכת מזונות קודם לברכה, וענה כי יש לו ספק אם התה טפל לעוגה וא"צ לברך, וכך כתוב במשנ"ב שאם יש לו ספק אם ברכת